

СОВРЕМЕННОСТЬ

5

СОВРЕМЕНОСТ

СПИСАНИЕ ЗА ЛИТЕРАТУРА, КУЛТУРА И УМЕТНОСТ

2005

Год. 53, број 5 (декември)

СОВРЕМЕНОСТ

Списание за литература, култура и уметност

Издавач: Современост, Скопје

Редакција

д-р Васил Тоциновски, главен и одговорен уредник

м-р Виолета Мартиновска, уредник

д-р Методи Манев, уредник

м-р Ранко Младеноски, извршен уредник

Лектор

Верица Тоциновска

Коректор

Божо Стефановски

Ликовно-графичко решение

Илија Богоевски

Компјутерска подготовка и печат

Академски печат, Скопје

СОДРЖИНА

КНИЖЕВНИ ДИЈАЛОЗИ

МАКЕДОНИСТИКАТА МИ Е ОБЈЕКТИВНА СТРАСТ И ЛЈУБОВ (разговор со проф. д-р Горан Калоѓера).....	7
--	---

ТВОРЕЧКА ЛАБОРАТОРИЈА

<i>Олга АРБУЉЕВСКА</i> ВИНОЖИТИЈА.....	18
---	----

<i>Петре БАКЕВСКИ</i> ВДАХНОВЕНИЕ ОД БОГОВИТЕ.....	21
---	----

<i>Срѓан КЕРИМ</i> ЦРНАТА ДАМА.....	31
--	----

ИНТЕРПРЕТАЦИИ

<i>Блаже РИСТОВСКИ</i> ПРОФЕСОРОТ И ДРЖАВНИКОТ МАНЕ ЧУЧКОВ ПРЕД И ПО АСНОМ.....	37
---	----

<i>Науме РАДИЧЕСКИ</i> ТРАДИЦИОНАЛНАТА ОСНОВА И МОДЕРНИТЕ ИНТЕНЦИИ ВО СЛОВЕНЕЧКАТА КРАТКА ПРОЗА МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ.....	70
--	----

<i>Блага ПАНЕВА</i> МОТИВИТЕ ЗА КРАЛЕ МАРКО ВО НАРОДНАТА ЕПИКА.....	77
--	----

<i>Гане ТОДОРОВСКИ</i> ВО ПОТРАГА ПО СПОМЕНИТЕ.....	89
--	----

<i>Владимир ИЛИЕВСКИ</i> ИНТЕРПРЕТАЦИИ НА ЦИТАТНИТЕ МАНИФЕСТАЦИИ ВО СОВРЕМЕНАТА ПОЕЗИЈА.....	95
--	----

<i>Неда БАКЕВСКА</i> ВЛИЈАНИЕТО НА ТЕЛЕВИЗИЈАТА ВРЗ НАЈМЛАДИТЕ.....	111
--	-----

<i>Виолета МАРТИНОВСКА</i> АГОНИЈАТА КАКО ПОСТОЈАН ПОДВИГ И НАЧИН НА ОСОЗНАВАЊЕ.....	118
--	-----

ИСЧЕКОРУВАЊА

Игор КРАЈЧЕВ

ДАР.....123

Драгица СИЛЈАНОВСКА

ЖЕНА 2005.....126

КРИТИЧКИ ПРЕГЛЕД

Ранко МЛАДЕНОСКИ

ВРЕДНА КНИГА ЗА ВРЕДЕН АВТОР.....128

Сенка АНАСТАСОВА

МУТАЦИИТЕ НА ЈАЗИЧНАТА ТРЕСКА.....135

Ранко МЛАДЕНОСКИ

ДРАМСКАТА МРЕЖА НА СТВАРНОСТА И ФИКЦИЈАТА.....142

Славчо КОВИЛОСКИ

ЗА МАЛЕШЕВИЈАТА НИЗ ИСТОРИЈАТА.....145

Борис АПОСТОЛОВ

САГА ЗА МАКЕДОНСКИТЕ ЦРНИЛА.....148

Никола АЛТИЕВ

ОДОТ КОН ИДНИНАТА КОРЕНЕЕ ВО МИНАТОТО.....153

Ранко МЛАДЕНОСКИ

ПОЕМА ЗА МАКЕДОНСКИТЕ ПОДЕМИ И ПАДОВИ.....157

Илија КАРАЈАНОВ

ИМАГИНАРНИ ДИЈАЛОЗИ СО УБАВИНАТА.....159

Љерка ТОТ НАУМОВА

ТРКА НИЗ СЕБЕСИ - НИЗ МОЛКОТ.....161

Радован П. ЦВЕТКОВСКИ

ПРИКАЗНИ ПО МОТИВИ НА ЦЕПЕНКОВ.....162

Никола АЛТИЕВ

ПРЕМОСТУВАЊЕ НА ВРЕМЕТО СРЕД НЕВРЕМЕ.....166

Борис АПОСТОЛОВ

КОЈ ЧЕКОРИ ВО МРАКОТ.....169

Радован П. ЦВЕТКОВСКИ

ОБЛАГОРОДЕНА ПРЕОБРАЗБА НА ПРИКАЗНАТА.....172

Ранко МЛАДЕНОСКИ

ПОЕМА ЗА МАКЕДОНСКИТЕ ПОДЕМИ И ПАДОВИ

Перица Сарџоски, Карпа жива, изг. Современост, Скопје, 2005

Книгата „Карпа жива“ е деби-тантско книжевно дело на младиот автор Перица Сарџоски. Станува збор за поема чијашто структура се потпира врз неколку композициски слоеви - многувековната историја на македонскиот народ, митот, легендата, фолклорот и воопшто врз македонската древна традиција. Овие слоеви како доминантни структурни елементи на поемата го овозможуваат испреплетувањето на минатото, сегашноста и иднината. Сето тоа е наталожено врз еден запис на стара македонска песна од глинена плочка пронајдена во Градешница, кој гласи: „Скриј се се’/ лоши људи пс’ни/ кои ињи иду/ шире ид’т п’г“ („Скриј се сега/ лоши луѓе псета/ кои поинакви идат,/ ширум идат пак“).

Митот е темел врз кој се потпираат суштинските обележја на една човечка заедница. Тоа се оние свети приказни кои се пренесуваат од генерација на генерација и се чуваат во трезорот на сакралното културно богатство. Перица Сарџоски во голема мера ги користи овие приказни при структурирањето на својата поема. Се среќаваат тука бројни митолошки ликови како што се Ма (древна бригиско-македонска Божица на плодноста, симбол за прамајка), Македон (митолошки предок на Македонците по кого тие го добиле и своето име), Дионис, Орфеј, Евридика и други, но и бројни митолошки приказни како што е раѓањето на Ма, клетвите кон Орфеј и неговото трагање по мртвата Евридика, за виното на Дионис и слично. Сè се тоа елементи

коишто треба да ја поткрепат тезата за древноста на македонскиот народ, но и да го потврдат неговото славно минато, неговите подеми, но и падови низ историјата.

Токму таа, историјата, е примарната доминанта во поемата „Карпа жива“ на Перица Сарџоски. Тука е, во прв ред, најславниот и најголемиот војсководец на сите времиња, Александар Македонски, за кого се вели дека е „јавето на еден Голем Сон“. Се редат славните победи на Александар Македонски и Филип Втори со податокот дека по секоја победа тие поставувале столбови со лав на врвот за да ги овековечат своите победи. Следуваат натаму значајните настани поврзани со историјата на Македонија како што се двете римско-македонски војни во 2 век пред Христа; видението на апостол Павле и неговото доаѓање во Македонија; нападот на турско-монголските племиња врз Византија во 6 век и невидените пустошења, пљачкања и убивања; изложеноста на Македонија на нападите од голем број племиња при таканаречената голема преселба на народите; ослепената војска на цар Самуил; иконографијата од 12 век во Македонија која од страна на некои научници се смета како зачеток на ренесансата во Европа; навлегувањето на османлиските војски во Македонија; Илинденското востание; поделбата на Македонија во 1913 година. Низ сите тие векови на македонската историја секогаш актуелна била содржината од стариот запис: „Скриј се сега/ лоши луѓе псета/ кои поинакви идат,/

ширум идат пак“). Многу „лоши луѓе“ поминувале низ македонската територија со цел да ја освојат, да ја ограбат, да запленаат сè што можат, да заграбат барем делче од славното македонско минато („...светот си се кити беден/ со златото на тој еден/ народ личен и величан/ од земјата Ма“). Тоа ѝ се случи на Македонија и на почетокот од третиот милениум, во 2001 година, кога албанските терористички банди (во поемата маркирани со метафоричкиот код „орли“) посегнаа по интегритетот и суверенитетот на самостојната македонска држава. Тоа е и поводот и поттикот Перица Сарџоски да ја напише оваа поема и да се наврати кон древната слава на македонскиот народ, зашто минатото, традицијата е она што најмногу нè крепи и ни дава надеж и сила да чекориме во иднината.

Фолклорот се јавува во оваа поема како засебен структурен слој. Станува збор за неколку македонски народни песни кои функционираат како „текст во текст“, односно како „дискурс во дискурс“. Нивната функција е да ја потврдат тезата за богатата традиција на македонскиот народ. Станува збор за песните „Зајди зајди јасно сонце“, „Дафино вино црвено“ и други, а за македонското оро наречено „Тешкото“ се повикува Херодот кој „во своите записи за Македонците кажува дека мажите имале обичај да танцуваат споро на ритам од тапан и зурла“.

Само по себе се наметнува прашањето: „Зошто авторот на оваа поема постојано се повикува на традицијата и на древноста на македонскиот народ?“. Одговорот е едноставен! Во времиња кога се загрозуваат темелните национални вредности на еден народ, на површина излегуваат неговата историја, неговата традиција, неговите митови како непробојни штитови пред непријателот. На Македонија и на македонскиот народ, како што веќе беше потенцирано, му беше загрозуван националниот идентитет и државноста во 2001 година. Тоа е време

кога беше доведено во прашање опстојувањето на државата и на македонскиот национален идентитет. Токму тогаш ни беа најпотребни тие древни славни времиња за да ја одржат и да ја крепат вербата во иднината. Ете затоа оваа поема избобилува со митолошки и историски слоеви во нејзината структура. Без минатото не можеме да ја живееме сегашноста, ниту пак да ја градиме иднината. Токму таа поента е експлицитно дадена во последниот дел од поемата којшто е наречен „Епилог“. Сарџоски поентира: „Нека чујат и идните чедра/ Да не забораваме од каде доаѓаме/ И каде нè води патот/ Да не забораваме што сè изгубивме и по што трагаме/ Да не се забораваат оние кои нè довеле тука“. Со крајната сугестија дека постојано и постојано треба да го слушаме гласот на нашата древна приказна.

Поемата „Карпа жива“, секако, има и таканаречени „слаби места“, недостатоци и пропусти кои книжевната критика веќе ги посочи.¹ И тоа не е спорно. Но, не е спорен ниту фактот дека младиот автор Перица Сарџоски со своето дебитантско дело покажува талент, дарба за книжевно творење. Дека е тоа така потврдува и податокот дека Сарџоски во старт се зафатил со структурирање на еден сложен книжевен продукт каков што е поемата. Ризикот е преземен и тоа без страв и без „зазор од симплификаторите“ како што пишуваше Блаже Конески. Останува надежта дека Перица Сарџоски и натаму ќе се зафаќа со вакви ризици, но останува уште и да напоменеме дека поемата „Карпа жива“, несомнено, го заслужува читателското внимание!

¹ Радован П. Цветковски, Премрежија и опстојби (Перица Сарџоски, Карпа жива, изд. Современост, Скопје, 2005), Современост, Год. 53, број 2 (април), 2005, стр. 154-156.

СОВРЕМЕНОСТ

Списание за литература, култура и уметност

Издавач: Современост, Скопје

Управен одбор

д-р Димитар Бошков, претседател

д-р Добрила Миловска

д-р Васил Тоциновски

Радован П. Цветковски

Мишо Китаноски

Надзорен одбор

Божо Стефановски

Јованка Сарџовска

Славчо Ковилоски

Првиот број на Современост излезе во Скопје, април 1951 година.

Досегашни главни и одговорни уредници:

(1951) - Киро Хаџи Василев

(1951 - 1952) - Владо Малески

(1952 - 1953) - Славко Јаневски, Димитар Митрев и Ацо Шопов

(1954 - 1968) - Димитар Митрев

(1969 - 1982) - Георги Сталев

(1983 - 2002) - Александар Алексиев

Списанието излегува петпати годишно со материјална поддршка од Министерството за култура на Република Македонија
Материјалите до еден авторски табак се доставуваат на дискета и печатен текст на македониан тајмс 12, не се рецензираат и не се враќаат.

Адреса: Списание „Современост“, Скопје

ул. „Франклин Рузвелт“ 8, пош. факс 221

Чек с/ка 300000001185473,

Даночен број 4030988132811

Комерцијална банка а.д. Скопје

Годишната претплата изнесува 1000 денари, а за странство 40 евра.

ISSN 0038-5972